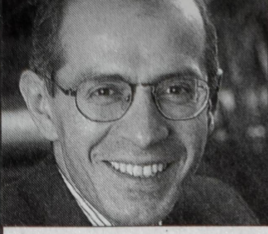

Türkçe dışı yayın yapmak ve kimlik

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Son günlerde Güneydoğu ve Kürt olgusuyla ilgili üç gelişme yaşandı. Devlet Bakanı Salim Ensarioğlu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde,

televizyonların Zazaca ya da Kürtçe yayın yapabilmesi gerektiğini söyledi. Ardından, bir milletvekili katıldığı bir toplantıda Kürtçe türkü okudu. Nihayet, bakanlar kurulunda dağıtılan bir rapor, Kürtlere getirdiği tanımların yeni sorunlar doğurmaya gebe içeriğine gene Ensarioğlu karşı çıkınca, toplatıldı.

Bu araştırmalarımın, yineleyeyim, eksik yanları olabilir. Ben, tümünü `gerçek' kabul edip birkaç şey söylemek istiyorum.

1991 yılında yapılan seçimlerden sonra kurulan hükümette Kültür Bakanlığı Danışmanlığı'na getirilmiş ve Bakan Fikri Sağlar tarafından cesaretle açıklandığında kıyametler koparan iki temel metin üstünde çalışmışım.

Bunların ilki, 49. hükümet programının Kültür Bakanlığı bölümüydü. Metinde "kültür politikası kendini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bir toplum oluşturmaya yöneliktir" diyor ve devam ediliyordu: "Ulusal kültürümüz içinde dil, inanç ve köken farklılıkları, kültür alanımızın zenginliğidir. Demokratik toplum yapısının doğal gereği ise bu farklılıkların ulusal bütünlük içinde kendilerini özgürce ifade edebilmeleridir."

Bu, devletin yurttaşta kim olduğunu, ne olduğunu tanımlayan resmi kimlik anlayışına ve bunu yerleştiren resmi (kültür) politikasına bir karşı çıkıştı. Tam da bu noktadan hareketle, üstünde çalıştığımız ikinci metinde Fikri Sağlar bakan olarak "(devletin kültür) politikası devletin `resmi' kültür politikası olmayacağını söyleyen politikadır" diyordu. Bu da özellikle devletin resmi ideolojisini benimsemiş kesimlerden tepki toplamıştı.

Oysa, bu tartışmalar sırasında Başbakan Süleyman Demirel de "Kürt realitesini tanıyoruz" demişti. Bunlar doğaldı. Çünkü, o yıllara damgasını vurmuş ve geçen zaman içinde gitgide güçlenen Çillerci ulusçu anlayışla unutulmuş üç temel kavram vardı: Küreselleşme, demokratikleşme, Paris Sözleşmesi...

Gerçekten de küreselleşmenin getirdiği açılımlarla demokrasi yeni bir içerik kazanmıştır. Bu gelişmenin en önemli yanı demokrasinin adeta `bireyselleştirilmesi' ve kimlik kavramıyla iç içe geçirilmesiydi. Birey, kültürel alanda devletin tanımladığı kimlikten sıyrılabilir, kendi bireysel tanımını geliştirebilecek, devlet de onu kabul edecektir.

Ne var ki kimlik kendiliğinden varlık kazanabilen bir kavram değildir. Daha doğrusu demokratik sistem içinde kimliğin varlığı ve devletin onu kabulü bireyde başlayıp biten, onda saklı kalan bir süreçle olamaz. Kimlik, tanımı gereği ancak kültürel olarak (dilini kullanılması, yazılı ve görsel yayın yapılması, antropolojik, etnografik araştırmaların gerçekleştirilmesi ve birikimin sağlanması...) ifade edilebiliyorsa gerçekleştirilebilir. Bu da devletin bu dışavuruma olanak tanımasıyla mümkündür. Demokrasi ise bu mekanizmanın kurulabilmesinin ön koşuludur.

Türkiye'de yaşanan sorun bu anlayış ve algılama eksikliğidir. Devlet, soyut bir kimlik tanımını kabul etmekle birlikte tekçi (monistik) ve dışlayıcı bir yaklaşımı öne sürmekte ve dayatmaktadır. Yurttaş sivil ya da demokratik değil gene soyut bir kavram olduğu için bu duruma tepki gösterememekte, bu durum giderek `yeni' demokrasi mantığının özünü zedelemektedir.

Demokrasi artık yalnızca bir yönetim mekanizması değildir. Kimlik farklarının (cinsel, dinsel, ırksal, kültürel, dilsel vb...) bir arada bulunabilmesini (birbirini kabulünü ya da birbirine hoşgörüsünü değil) sağlayan temel sözleşmedir. Bu da küreselleşmenin getirdiği çokkültürlülük (pluriculturalism) ve çoğulkültürlülük (multiculturalism) tanımlarının gereği ve sonucudur.

Burada, bir korkunun gözleri perdelediği muhakkaktır: Ulusçuluk. Dünyanın bu kanda yıkandığı ve boğulduğu şu sıralarda tehlike yeni kimliklerin sivil ve kültürel bir bağlamda ifade edilmesine olanak vermek değil, tersine onları baskı altında tutmaktır. Elbette, bu noktada ince bir denge söz konusudur ve ulus devletin egemenlik ve hak sınırlarının siyasallığıyla kültürelliği arasındaki ayırım gözetilmelidir. Sorun, kimlik talebinin ve fark anlayışına dayalı demokrasinin siyasal değil kültürel bir tercihle örülmesidir. Siyaset yalnızca bu kültürel yapının yaşama geçirilmesinde kullanılacak bir araç olabilir. Çünkü, kimliğin siyasallaştırılması ulusçuluğun bir başka tanımıdır.

Türkiye'nin zaman geçirmeden bunları öğrenmesi değil, geriye dönüp beş yıl önce yazdığı 49. hükümet programını anımsaması ve verdiği sözleri tutması gerekmektedir.